

LAUSUNTO

23.05.2014

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Asia Lausuntopyyntö ”luonnoksesta Suomen merenhoitosuunnitelman arviointiohjelmaksi” sekä siihen liittyvästä tausta-asiakirjasta ”Suomen merenhoidon seurantakäsikirja” (YM4/400/2014)

Lausunto Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry. (jäljempänä Liitto) on aiemmassa lausunnossaan ”*Suomen merenhoitosuunnitelman valmisteluun kuuluva merenhoidon nykytilan arvio, hyvän tilan määrittäminen sekä ympäristötavoitteet ja indikaattorit*” kiinnittänyt huomiota siihen, ettei merenhoitoon vaikuttavia tausta-asiakirjoja ole pystytty suunnittelussa kokoamaan. Tästä on aiheutunut merenhoidon suunnittelun tavoitteen hämärtyminen. Seurantaan liittyen Liitto on huomauttanut, että esitetty meriympäristön tilan määrittely sekä tavoitteiden toteutumisen seuranta edellyttävät mittavaa ja vaativaa laji- ja populaatiotason seurantaa. Seuranta on mitoitettava resurssien mukaiseksi. Rehevöitymistä on käsitelty ensisijaisesti biologisten laatutekijöillä ja ekologisella luokituksella. Rehevöitymistä olisi mitattava ja käsiteltävä myös vesistön ravinnepitoisuuksien avulla. Liitto on korostanut, ettei kemiallisia laatutekijöitä ja etenkin ravinnepitoisuuksia saa sivuuttaa, sillä niiden avulla voidaan arvioida nimenomaan toimenpiteiden vaikutuksia.

Merenhoitosuunnitelman arviointiohjelmassa on aikaisemmasta suunnitteluvaiheesta poiketen pystytty kokoamaan taustatietojen sisältöä kappaleissa 1 ja 2. Sekä arviointiohjelmassa että seurantakäsikirjassa mainitaan velvoitetarkkailut, mutta niitä ei käsitellä ja huomioida kummassakaan kokonaisuudessaan. Liitto muistuttaa, että velvoitetarkkailut tulee sisällyttää kummankin asiakirjan kustannusten käsittelyyn sekä kehittämistoimenpiteisiin. Positiivista että kehittämistarpeita on asiakirjoissa arvioitu.

Seurantaohjelma on esitetty toteutettavan yhdistämällä lähinnä jo olemassa olevat seurannat (kappale 3), mikä on erinomainen periaate ja tavoite. Velvoitetarkkailut on myös sisällytetty osaksi ohjelmaa ja ainakin tekstin mukaan on myös ymmärretty velvoitetarkkailun luonne. Liitto korostaa, että tarkkailut tuottavat ensisijaisesti tietoa tietyn toiminnan vaikutuksista. Siten kaikkia seurannan menetelmiä ja vaatimuksia ei voi suoraan soveltaa velvoitetarkkailuihin. Tämä tulisi tuoda esille etenkin seurantakäsikirjassa epäselvyyksien ja tulkintaerimielisyyksien välttämiseksi. Toisaalta Liitto muistuttaa, että velvoitetarkkailuja kehitetään huomioiden tulosten käyttökelpoisuus myös vesien- ja merenhoidon kannalta, mutta tämä ei saa ohittaa vaikutusten tarkkailun ensisijaisuutta.

Liittyen kehittämistoimenpiteisiin Liitto on jättänyt vuonna 2012 ympäristöministeriölle kannanoton hyvistä tarkkailukäytännöistä. Velvoitetarkkailuihin ja etenkin yhteistarkkailuihin olisi Liiton esityksen mukaisesti mahdollista yhdistää myös seurantoja. Näin toimimalla myös arviointiohjelman toteutus olisi huomattavasti kustannustehokkaampaa kuin irrottamalla seurannat tarkkailuista ja tuotettava tieto laajempaa kuin yksittäin. Liiton alueelliset jäsenyhdistykset toteuttavat ja kehittävät näitä tarkkailuja.

Liitto muistuttaa, että haitallisten aineiden tarkkailussa olisi huomioitava toteutettujen hankkeiden johtopäätökset ja toimenpide-esitykset. Mikäli tarpeen, tulee tehdä myös karsivia muutosesityksiä seuranta- ja tarkkailukäytäntöihin, mikäli ne perustuvat ko. selvityksiin. Liitto pyytää huomioimaan osana lausuntoaan myös jäsenensä Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry:n lausunnon. Ko. lausunnossa on mm. käsitelty yksityiskohtaisemmin seurantakäsikirjan menetelmällisiä osioita.

Toivottavasti annettujen lausuntojen ja palautteiden myötävaikutuksella pystytään tekemään perusteltu kokonaisarvio merialueen nykyisestä tilasta ja tilatavoitteista sekä toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:n puolesta

Jukka Koski-Vähälä
Toiminnanjohtaja, MMT

GSM: 0500-848171, E-mail: jukka.koski-vahala@vesiensuojelu.fi

Liite: Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry. Lausunto asiakirjasta ... seurantakäsikirja.

22.5.2014

**LAUSUNTO ASIAKIRJASTA ”EHDOTUS SUOMEN MERENHOITOSUUNNITELMAN SEURANTA-OHJELMAKSI”
SEKÄ SIIHEN LIITTYVÄSTÄ TAUSTA-ASIAKIRJASTA ”SUOMEN MERENHOIDON SEURANTAKÄSIKIRJA”**

Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry esittää asiakirjasta ”Ehdotus Suomen merenhoitosuunnitelman seurantaohjelmaksi” seuraavat huomiot:

Seurantaohjelmaehdotuksen kappaleessa 3.1. mainitaan: *”Ympäristönsuojelu- ja vesilain pohjalta tehdystä ympäristölupiin liittyvästä meri- ja rannikkovesiin kohdistuvasta tarkkailutoiminnasta (ns. velvoite-tarkkailutoiminnasta) saatavaa tietoa hyödynnetään tilanarvioissa ja se on tässä seurantaohjelmassa otettu huomioon.”*

Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry suhtautuu myönteisesti velvoitetarkkailutietojen laaja-alaiseen käyttöön, mutta muistuttaa, että velvoitetarkkailun tarkoituksena on tarkoituksenmukaisella tavalla selvittää tarkkailunalaisen toimijan toiminnan vaikutus ympäristöön. Rajanvedon velvoitetarkkailuihin kuuluvan tiedontarpeen ja merenhoidon seurantaohjelman tiedontarpeen välillä on oltava selvä. Velvoitetarkkailu-tietojen käytön johdosta velvoitetarkkailujen piiriin ei saa siirtyä sellaista seurantaa, joka seurattavan tarkkailukohteen ympäristövaikutusarvioinnin perusteella ei sinne kuulu.

Seurantaohjelma- ja seurantakäsikirjaluonnoksissa tulisi selvemmin määritellä velvoitetarkkailututkimusten rooli seurannassa ja se, koskevatko esitetyt tutkimusmenetelmät ja muutokset ainoastaan viranomaisseurantaa vai myös velvoitetarkkailuja.

Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry esittää ehdotuksen tausta-asiakirjasta ”Suomen merenhoidon seurantakäsikirja” seuraavat huomiot:

Seurantakäsikirjassa sivulla 16 on epäselvä lause: *”Lisäksi on huomioitava, että vesienhoitosuunnitelmien mukainen jako rannikon vesityyppien jakaminen vesimuodostumiin, jotka ovat vesienhoidon suunnittelun alueellisia perusyksiköitä, on rannikkovesissä seurannan pohjana.”*

Seurantakäsikirjan sivulla 18 sanotaan, että *”n.s. velvoitetarkkailutoiminnasta saatavaa tietoa hyödynnetään tilanarvioissa ja se on tässä seurantaohjelmassa otettu huomioon”*. Velvoitetarkkailua ei kuitenkaan mainita s. 142 luvun 7 ensimmäisessä kappaleessa. Huomioitava on myös, että kuormittajat maksavat velvoitetarkkailujen kautta kertyvän aineiston tuottamisesta syntyvät kustannukset.

Seurantakäsikirjan lukuun 8 ”Yleiset kehitystarpeet” tulisi kirjata myös tiedon tuottajien yhteistyön kehittäminen. Seurantakäsikirjaehdotuksesta ei esimerkiksi selkeästi käy ilmi, mikä osa tiedosta on tarkoitus tuottaa velvoitetarkkailuaineiston avulla. Meriensuojeluohjelmaan sisällytettävät velvoitetarkkailun havaintopaikat on oltava paitsi alueellisen ELY-keskuksen myös tarkkailua tekevän konsultin tiedossa.

Yhteistyön kehittäminen on järkevää, jotta väheneviä taloudellisia ja henkilöresursseja voidaan käyttää mahdollisimman tehokkaasti.

Seurantakäsikirjan luku 6.4.2. Rannikon pehmeiden pohjien eläinyhteisöt (BALFI-D01,04,06ben-2)

Noudintyyppin vaihdolle perusteluna sanotaan: ”Ekman-noutimen käyttöä ei enää jatketa tulosten huonon vertailtavuuden ja Ekman-noutimen näytteenottoherkkyyden takia”, mutta tämä ei aukene ulkopuoliselle lukijalle. Vertailtavuus mihin on huono? Mitä tarkoittaa ”näytteenottoherkkyys”? Huom. Ekman-noudin mainitaan kuitenkin s. 83 kohdassa 6.6.Vieraslajit (BALFI-D02).

Seurantaohjelmassa käytettävät velvoitetarkkailuun kuuluvat paikat eivät käy ilmi kuvasta 6.

Pehmeiden pohjien velvoitetarkkailuissa Saaristomerellä ja Selkämeren eteläosassa on käytetty 1980-luvulta lähtien Ekman-noudinta, sillä sitä on pidetty tehokkaampana pohjasedimentin pinnalla elävien ja nopeasti liikkuvien lajien (esim. *Monoporeia affinis*) pyydystämisessä kuin van Veen-tyyppinen noudinta. Velvoitetarkkailuissa noudintyyppiä ei tule kategorisesti vaihtaa merenhoidon suunnittelukaudella 2014–2020, jotta velvoitetarkkailun aikasarjat eivät katkea. Merenhoidon seurantaan tarvittavilla velvoitetarkkailupaikoilla pitäisi mahdollisuuksien mukaan ottaa rinnakkaiset näytteet.

Noudintyyppin lisäksi käsikirjassa on tarpeen mainita suuntaa-antavasti noutimien pinta-alat ja tilavuudet, sillä esim. van Veen-noutimia on erikokoisia. Rinnakkaisten näytteiden määrä on myös oleellinen tieto, mikäli vertaillaan pienellä ja isolla noutimella otettuja näytteitä.

Velvoitetarkkailussa otettavien näytteiden näytepinta-alat eivät saa merkittävästi kasvaa. Merkittävä näytepinta-alojen kasvu johtaisi tarkkailukustannusten selvään nousuun, mikä voisi vaikuttaa velvoitetarkkailunalaisten toiminnanharjoittajien mahdollisuuksiin jatkaa toimintaansa ja siten myös jatkossa vähentää näytepisteiden määrää.

Pohjaeläinnäytteiden seulonta kahdella seulalla, näytteiden säilöntä kahteen astiaan, mahdolliset CTD-sondilla tehtävät mittaukset, sedimenttinäytteenotto sekä pohjaeläinten kokojakauman mittaaminen lisää selvästi kustannuksia. Liejusimpukan kokojakautuman valokuvaaminen on työlästä eikä palvele velvoitetarkkailua.

HUOM. Ympäristöhallinnon POHJE-rekisteristä on vaikea saada tuloksia taulukkona esim. raporttien liitteeksi. Tämän johdosta POHJE-rekisteri ei ole toimiva apuväline velvoitetarkkailutulosten raportoimisessa ja tiedon välittämisessä. Kohtaan 8 ”Yleiset kehitystarpeet” ja 10 ”Tiedonhallinta ja raportointi” tulisi lisätä myös rekistereiden kehittäminen.

Seurantakäsikirjan luku 6.5.2. Kasviplanktonin koostumus ja määrä ja leväkukintojen lajisto (BALFI-D01,04,06pel-2)

Velvoitetarkkailuiden laajoissa kvantitatiivisissa kasviplanktonlaskennoissa käytetään Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus Oy:ssä kahta eri laskentaohjelmaa, joista toinen on ympäristöhallinnon kasviplanktonrekisterissä. Merensuojelun seuranta varten halutut HELCOMin laji- ja tilavuuslistat tulee päivittää kasviplanktonrekisterin laskentaohjelmaan. Toisaalta tulee muistaa, että HELCOMin lajilista on ainakin toistaiseksi soveltunut huonosti rannikkovesien kasviplanktonnäytteille.

Käsikirjan mukaan ”Kevät ja loppukesä ovat ensisijaisia seuranta-ajankohtia, koska erityisesti kyseisiltä ajanjaksoilta tarvitaan aineistoa indikaattoreita varten”. Velvoitetarkkailuihin ei voida lisätä kevään kasviplanktonnäytteitä ilman kustannusten huomattavaa nousua.

HUOM. Ympäristöhallinnon kasviplanktonrekisteristä on vaikea saada tuloksia taulukkona esim. raporttien liitteeksi. Tämän johdosta kasviplanktonrekisteri ei ole toimiva apuväline velvoitetarkkailutulosten rapor-

toimisessa ja tiedon välittämisessä. Kohtaan 8 ”Yleiset kehitystarpeet” ja 10 ”Tiedonhallinta ja raportointi” tulisi lisätä myös rekistereiden kehittäminen.

Seurantakäsikirjan luku 6.5.3. Patogeeniset mikrobit (BALFI-D01,04,06pel-3)

Patogeenisia mikrobeita koskevien tietojen osalta tulisi velvoitetarkkailut ottaa tarkemmin huomioon. Esimerkiksi Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry:n/Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus Oy:n toteuttamissa jätevedenpuhdistamoiden vesistövelvoitetarkkailussa on kerätty ja kerätään Saaristomeren ja Selkämeren eteläosassa tietoja ulosteperäisistä bakteereista. Selkämeren eteläosassa uloimmat havaintopaikat ovat avomeren tuntumassa. Määritettävät bakteerit vaihtelevat tarkkailuohjelmittain (enterokokit, fekaaliset lämpökestoiset kolit, *E. Coli*), mutta ohjelmia voidaan muuttaa, jos määritykset halutaan yhteinäistä. Näytesyvyys (yleensä pinnasta 1 m) poikkeaa uimavesien valvonnan näytesyvyydestä (pinnasta 0,3 m). Tuloksia on myös talvi- ja syyskaudelta.

HUOM. Velvoitetarkkailujen bakteeritulokset ovat helposti hyödynnettävissä, sillä ne on tallennettu ympäristöhallinnon vedenlaaturekisteriin.

LOUNAIS-SUOMEN VESIENSUOJELUYHDISTYS RY

Joni Holmroos
toiminnanjohtaja